

חק לישראל – פרשת בראשית יום ה'

תורה – בראשית פרק א'

(כב) וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הַיָּמִים בַּיָּמִים וְהַעֲוֹף יִרְבַּ בְּאֶרֶץ: (כב) וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הַיָּמִים בַּיָּמִים וְהַעֲוֹף יִרְבַּ בְּאֶרֶץ: (כב) וּבְרִיךְ יִתְהוֹן יְיָ לְמִימְרָ פּוּשׁוּ וּסְגוּ וּמְלוּ יֵת מְיָא בְּיַמְמִיָּא וְעוּפָא יִסְגִי בְּאַרְעָא:
(כג) וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם חַמִּישִׁי: (כג) וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם חַמִּישִׁי: (כג) וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם חַמִּישִׁי: (כג) וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם חַמִּישִׁי:

(כד) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא אֶת הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וְרִמָּשׁ וְחַיְתוֹ אֶרֶץ לְמִינָהּ וַיְהִי כֵן: (כד) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא אֶת הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וְרִמָּשׁ וְחַיְתוֹ אֶרֶץ לְמִינָהּ וַיְהִי כֵן: (כד) וַיֹּאמֶר יְיָ תִּפְקֵ אֶרְעָא נִפְשָׁא חַיָּתָא לְזִנְהָ בְּעִיר וּרְחֵשׁ וְחֹתָ אֶרְעָא לְזִנְהָ וְהָוָה כֵּן: (כה) וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת חַיַּת הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֶת הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֶת כָּל רִמָּשׁ הָאֲדָמָה לְמִינָהּ וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב: (כה) וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת חַיַּת הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֶת הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֶת כָּל רִמָּשׁ הָאֲדָמָה לְמִינָהּ וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב: (כה) וַיַּעַבֵּד יְיָ יֵת חֹתָא אֶרְעָא לְזִנְהָ וַיֵּת כָּל רְחֵשָׁא אֶרְעָא לְזִנְהָ וַחֲזָא יְיָ אֶרֶץ טָבָה:

(כו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ וַיִּרְדּוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הָרִמָּשׁ הָרֹמֵשׁ עַל הָאָרֶץ: (כו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ וַיִּרְדּוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הָרִמָּשׁ הָרֹמֵשׁ עַל הָאָרֶץ: (כו) וַיֹּאמֶר יְיָ נַעֲבִיד אִינְשָׁא בְּצַלְמֵנָא כְּדְמוּתֵנָא וַיִּשְׁלֹטוּן בְּגוּיָיִמָא וּבְעוּפָא דְשָׁמַיָא וּבְבְעִירָא וּבְכָל אֶרְעָא וּבְכָל רְחֵשָׁא דְרְחֵשׁ עַל אֶרְעָא:

רש"י

המלאכים ויתקנאו זו לפיכך נמלך בהן וכשהוא דן את המלכים הוא נמלך בפמליא שלו שכן מלינו זאחאז שומר לו מיכה (מלכים א' כב) ראיתי את ה' יושב על כסאו וכל זבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו וכי יש ימין ושמאל לפניו אלא אלו מימינים לזכות ואלו משמאלים לחובה וכן (דניאל 7) בגזירת עירין פתגמא ובמאמר קדישין שאלתא אף כאן בפמליא שלו נטל רשות א"ל יש בעליונים כדמותי אם אין כדמותי בתחתונים הרי יש קנאה במעשה זראשית: נעשה אדם – אע"פ שלא סייעוהו בזיכרתו ויש מקום למינים לרדות לא נמנע הכתוב מללמד דרך ארץ ומדת ענוה שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן ואם כתב אעשה אדם לא למדנו שהיה מדבר עם בית דינו אלא עם עצמו. ותשובתו כתובה בלדו ויזכר את האדם ולא כתיב ויזכרו: בללמנו –

(כז) ויזכר אותם – לפי שמחסרים אותם ולדין מהם ואוכלין אותם הולכנו לזכרה ואף החיות הולכנו לזכרה אלא מפני הנחש שעתיד לקללה לכך לא זכרנו אלא הוא בכלל: פרו – לשון פרי כלומר עשו פירות: ורבו – אם לא אמר אלא פרו היה אחד מוליד א' ולא יותר זבא ורבו שאחד מוליד הרבה:

(כד) תוצא הארץ – הוא שפירשתי שהכל נברא מיום ראשון ולא הולכנו אלא להוסיף: נפש חיה – שיש בה חיות (ענין לעיל פסוק כ'): ורמש – הם שרצים שהם נמוכים ורומשים על הארץ ונראים כאילו נגרים שאין הלוכו ניכר כל לשון רמש ושרץ בלשוננו קונטרבי"ש (רענען):

(כה) ויעש – תקנס בלבונום בתקונו ובקומתו: (כו) נעשה אדם – ענותנותו של הקב"ה למדנו מכאן לפי שהאדם הוא דמות

חק לישראל – פרשת בראשית יום ה'

זכרון זכור: כדמותנו – להבין ולהשכיל: ולשון ירידה זכה רודה בחיות וזכמות לא זכה נעשה ירוד לפנייהם והחיה מושלת זו:

נביא – ישעיה פרק מג' א'-ה'

(א) ועתה פה אמר יהוה בראך יעקב ויערף ישראל אל תירא פי גאלתיך קראתי בשמך לי אָתָה: (א) וכען כדנן אמר יי דבראך יעקב ודאתקנך ישראל לא תרחל ארי פריקתך רביתך בשמך דילי את:

(ב) פי תעבר בפנים אָתָה אָני ובנהרות לא ישטפוך פי תלך במו אש לא תפוך ולהבה לא תבער בך: (ב) ארי בקדמיתא כד עברתון בימא דסוף מימרי הוה בסעדכון פרעה ומצראי דסגיאין כמי נהרא לא יכילו לכון ואף בתנייניתא כד תהכון לביני עממיא דתקיפון כאשתא לא יכלון לכון ומלכון דחסינן כשלהוביתא לא ישיעון יתכון:

(ג) פי אָני יהוה אלהיך קדוש ישראל מושיעך נתתי כפרך מצרים פוש וסבא תחתיך: (ג) ארי אנא יי אלהך קדישא דישראל פרקך יהבית חליפך מצראי כוש וסבא תחותך:

(ד) מאשר יקרת בעיני נכבדת ואני אהבתיך ואתן אדם תחתיך ולאמים תחת נפשך: (ד) מדאת חביב קדמי אתיקרתא ואנא רחימתך ומסרית עממיא תחותך ומלכותא חלף נפשך:

(ה) אל תירא פי אָתָה אָני ממוזרח אביא זרעך וממערב אקבצך: (ה) לא תרחל ארי בסעדך מימרי ממדינחא איתי בנך וממערבא אקריב גלותך:

רס"י

(א) ועתה – אף כל זאת כה אמר ה' אל תירא:

(ב) כי תעבר במים – כשעברת צים סוף אתך הייתי. וזנהרות לא ישטפוך – גרתה בין המצרים והבבליים המרובין כמי נהר ולא יכלו לך ללכות. כי תלך כמו אש – לעתיד לבא כי הנה היום בא זוער כתנור (מלכא ג)

(ג) נחתי כפרך מצרים – והם היו לך לפדיון שזכוריהם מתו ואתה בני זכורי נללת והייתם חייבים כליה כמו שנאמר (ביחזקאל כ) ואומר לשפוך חמתי עליהם בארץ מצרים:

(ד) ואתן אדם תחתיך – תמיד אני רגיל בכך:

כתובים – משלי פרק א כט'-לג'

(כב) עד מתי פתים תאָהבו פתי ולצים לצון חמדו להם וכסילים ישנאו דעת: (כב) תא וממקני ממקנותא רגיגו להון וסכלי סנין ידיעתא:

(כג) תשובו לתוכחתי הנה אביעה לכם רוחי אודיעה דברי אַתְּכֶם: (כג) תתפנון למכסנותי אבע לכון רוחי ואודיענון מלי:

חק לישראל – פרשת בראשית יום ה'

(כד) יַעַן קָרָאתִי וַתִּמְאַנּוּ נְטִיתִי יָדַי וְאִין מִקְשִׁיבִי: (כד) על דקדקית ולא הימנתון ארימית אידי ולא אציותון:
 (כה) וַתִּפְרְעוּ כָּל עֵצְתִי וַתּוֹכַחְתִּי לֹא אָבִיתֶם: (כה) ושנתון כל תרעיתי ומכסנותא לא אביתון:
 (כו) גַּם אֲנִי בְּאִדְכֶם אֶשְׁחַק אֶלְעַג בְּבֹא פְחָדְכֶם: (כו) אף אנא בתברכון אגחך ואדחך כד ייתי דלוחיא עליכון:

רש"י

(כז) נטיתי ידי – לרמוז להס לסור חלו
 כאלס המרמוז לחזירו זידו ונוטה ידו חלו
 לסור חלו:
 (כח) ותפרעו – ותצטלו. כל ענתי – שיענתי
 לגדל חתכס בעולם:
 (כז) פתים – המתפתים ע"י מסיתים ומינים.
 תאהבו פתי – הסתה פס דבר לפתיות כמו
 כלי קרי (פני סא"ח) פפי:

משנה – זבחים פרק א'

(א) כָּל הַזְבָּחִים שֶׁנִּזְבְּחוּ שְׁלֵא לְשֶׁמֶן, בְּשָׂרִים, אֶלָּא שְׁלֵא עָלוּ לְבַעְלִים לְשֶׁם חוֹבָה. חוּץ מִן הַפֶּסַח וּמִן הַחֲטָאִת. הַפֶּסַח בְּזִמְנוֹ, וְחֲטָאִת בְּכָל זְמַן. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אִף הָאֲשֵׁם. הַפֶּסַח בְּזִמְנוֹ, וְהָאֲשֵׁם בְּכָל זְמַן. אָמַר רַבִּי אֶלִיעֶזֶר, הַחֲטָאִת בָּאָה עַל חֲטָא, וְהָאֲשֵׁם בָּא עַל חֲטָא. מִדֵּי חֲטָאִת פְּסוּלָה שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ, אִף הָאֲשֵׁם פְּסוּל שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ:

לבעלים לשם חובה. אבל שחטן סתם, עלו לבעלים לחובה: חוץ מן הפסח – דצפסח כתיב (פס טז) ועשית פסח, עד שהיו כל עשיותיו לשם פסח, ועד כתיב (שמות יב) ואמרתם זבח פסח הוא, שיהא זביחה לשם פסח, והנהו תרי קראי, חד לפסול אס נעשה שלא לשם פסח, וחד לפסול אס נעשה שלא לשם בעלים: וחטאת – דבחטאת נמי כתיבי תרי קראי, כתיב (ויקרא ד) ושחט אותה לחטאת, שיהא שחיטה לשם חטאת, וכתיב (פס) ולקח הכהן מדם החטאת, עד שחבא קבלת הדם וזריקתו לשם חטאת, וכפר עליו הכהן, עליו ולא על חזרו, דהיינו שיהא לשם בעלים. מחטאתו אפר חטא, שיהא לשם אוחו החטא. ולא אמרן דחטאת שלא לשמו פסול, אלא כשחטו לשם קדשים אחרים. אבל שחט לשם חולין, כשר, ולא עלה לבעלים לשם חובה. דכתיב (פס כז) ולא יחללו את קדשי בני ישראל. קדשים מחללין

רע"ב – (א) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן – כגון שנשחטה עולה לשם שלמים: כשרים – וזרוק דמן ויקטיר אמוריהן לשמן. דצקדושתיהו קיימו ואסור לשנויי זהו: אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה – וצריך להביא אחר לחובתו או לנדרו וישחטנו לשמו. דאמר קרא (דברים כג) מואל שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה, אס נדבה אינו נדר, ואס נדר אינו נדבה, אלא הכי קאמר, אס כמה שנדרת עשית שנשחט לשם נדר ולשם הבעלים, יהא נדר ויאל הבעל ידי חובת נדרו. ואס לא, שלא נשחט הזבח לשם בעלים, יהא נדבה, כלומר כשר הוא כאילו הביאו לנדבה, אבל לא יאל ידי נדרו, שלא עלה לבעלים לשם חובה. דוקא קרבן יחיד שיש לו בעלים. אבל קרבנות צבור שנשחטו שלא לשמן, עלו לצבור לשם חובה שהשחיטה מושכתן למה שהן ראוין לו. דוקא כשחטון בפירוש שלא לשמן, אז אמרינן דלא עלו

חק לישראל – פרשת בראשית יום ה'

כחטאת כאשם. ורצון סברי, חטאת דכתיב
זיה מיעוטא, פסול. אשם ללא כתיב זיה
מיעוטא, כשר. ואם תאמר, אשם נמי כתיב
זיה אשם הוא, האי לא נאמר אלא לאחר
הקטרת אימורין, ואם בא למעט שלא לשמו
דפסול, קודם הקטרת אימורין היה לריד
לכתבו. ואין הלכה כר' אליעזר:

(ב) יוסי בן חוני אומר, הנשחטים לשם פסח ולשם חטאת, פסולים. שמעון
אחי עזריה אומר, שחטן לשם גבוה מהן, כשרין. לשם נמוך מהן, פסולים.
ביצד, קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים קלים, פסולין. קדשים קלים
ששחטן לשם קדשי קדשים, כשרין. הבכור והמעשר ששחטן לשם שלמים,
כשרין. ושלמים ששחטן לשם בכור, לשם מעשר, פסולין:

מהן – לשם זבח שהוא פחות מהן בקדושה:
פסולין – דכתיב (ויקרא כג) ולא יחללו את
קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה', במורם
מהם אין מתחללים, בנמוך מהם מתחללים.
ואין הלכה כרבי יוסי בן חוני ולא כשמעון
אחי עזריה: בכור ומעשר בהמה – נמוכין
משלמים, מפני שהשלמים טעונים מתן ארבע
כלומר שחי מתנות שהן ארבע, וסמיכה,
ונסכים, ותנופת חזה ושוק. מה שאין כן
בבכור ובמעשר דלמן טעון מתנה אחת, ואין
סמיכה ונסכים נוהגת בהן, ולא תנופת חזה
ושוק:

(ג) הפסח ששחטו בשחרית בארבעה עשר שלא לשמו, רבי יהושע מכשיר
באלו נשחט בשלשה עשר. בן בתירא פוסל באלו נשחט בין הערבדים. אומר
שמעון בן עזאי, מקבל אני מפני שבעים ושנים זקן ביום שהושיבו רבי
אלעזר בן עזריה בישיבה, שכל הזבחים הנאכלים שנוזבו שלא לשמן,
כשרים, אלא שלא עלו לבעלים משום חובה, חוץ מן הפסח ומן החטאת.
ולא הוסיף בן עזאי אלא העולה, ולא הודו לו חכמים:

להודיע שזיזבה אחת היו יושבין וכוון הורו
כאיש אחד, לכך תני זקן ולא תנא זקנים: כל
הזבחים הנאכלים – אצל עולה לא: ולא
הוסיף בן עזאי – על דברי חכמים לפסול
חוץ מפסח וחטאת, אלא עולה:

(ד) הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן, קבל, והלה, וזרק, שלא לשמן, או
לשמן ושלא לשמן, או שלא לשמן ולשמן, פסולים. ביצד לשמן ושלא
לשמן, לשם פסח ולשם שלמים. שלא לשמן ולשמן, לשם שלמים ולשם

קדשים, ואין חולין מחללין קדשים: הפסח
בזמנו – פסול שלא לשמו כל זמן שחיתתו,
דהיינו מחלות היום של ערב פסח עד הערב.
אבל קודם לכן ואחר מכן, קיימא לן פסח
בשאר ימות השנה שלמים הוא, וכל דינו
כשלמים: אף האשם – כדמפרש טעמא
ואזיל, החטאת באה על החטא וכו' וכתיב

רע"ב – (ג) הנשחטים לשם פסח – כל
שאר זבחים שנזבחו בארבעה עשר בניסן לשם
פסח, פסולים. וכן שנזבחו לשם חטאת בכל
זמן, פסולים. כי היכי דאינהו פסולים לשם
אחרים. ופליג אתנא קמא דמתניתין דאמר כל
הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים. ואמר
איהו, ובבבד שלא ישחטם לשם פסח ולא
לשם חטאת: שמעון אחי עזריה – נקרא על
שם שעזריה עסק צפרקמטיא והיה מספק
כרכי שמעון אחיו שהיה עוסק בתורה, והתנו
ביניהם שיהא חלק לעזריה בשכר למודו של
שמעון: שחטן – לשאר זבחים: לשם גזיה
מהן – כדמפרש ואזיל. כשרים: לשם נמוך

רע"ב – (ג) ר' יהושע מכשיר – דכתיב ליה
כפסח בשאר ימות השנה. הואיל ואין זמנו עד
בין הערבים: בן בתירא פוסל – הואיל
ומקלת היום ראוי, הוא ליה כפסח בזמנו.
והלכה כבן בתירא: שבעים ושנים זקן –

חק לישראל – פרשת בראשית יום ה'

הפסח. שהזבח נפסל בארבעה דברים, בשחיטה ובקבול ובהלואה ובזריקה. רבי שמעון מכשיר בהלואה, שהיה רבי שמעון אומר, אי אפשר שלא בשחיטה ושלא בקבלה ושלא בזריקה, אבל אפשר שלא בהלואה שוחט בצד המזבח וזורק. רבי אליעזר אומר, המהלך במקום שהוא צריך להלוא, המחשבה פוסלת. ובמקום שאין צריך להלוא, אין המחשבה פוסלת:

מחשבה פוסלת זה, לעבודה שאפשר לזטלה שמה עבודה, והולכת הדם עבודה היא, שהרי פסולה בזר דכתיב ושחט והקריבו בני אהרן הכהנים, מקבלה ואילך מרות כהונה: המהלך במקום שהוא צריך להלך – הולכה זו, מחשבה פוסלת זה. כיצד, קבלו בחוץ להלן מן המזבח והכניסו בפנים, שקריבו לזר המזבח, זהו הלך שצריך להלך, ומחשבה פוסלת זו. קבלו בפנים סמוך למזבח והולואו לחוץ, זהו הלך שאינו צריך, ואין מחשבה פוסלת זו. חזר והכניסו, זהו הלך הצריך. ואין הלכה כר' אליעזר ולא כר' שמעון:

רע"ב – (ז) קבל והלך זרק – או או קתני. ששחטו שלא לשמן, או קבל הדם מזרקה, או הולך הדם למזבח, או זרק. כל אחת מארבע עבודות הללו שעשה שלא לשמן, צפסח וזבחת, פסל. ובשאר זבחים, לא עלו לזעלים לשם חובה. ואפילו עשה אחת מארבע עבודות הללו לשמן ושלא לשמן יחד, בין שהקדים מחשבת לשמן למחשבת שלא לשמן, בין שהקדים מחשבת שלא לשמן למחשבת לשמן, בכל ענין פסול: אבל אפשר שלא בהלך – הלכך לא חשיבא למפסל. וחכמים אומרים, אע"ג דאפשר שלא בהלך,

גמרא – זבחים דף ד' ע"א

מנלן דבעינן זביחה לשמה דאמר קרא ואם זבח שלמים קרבנו שתהא זביחה לשם [שלמים] ודילמא היינו שמייהו מדכתיב המקריב את דם השלמים הזורק את דם השלמים ולא כתיב זבח זהכא כתיב זבח שמע מינה שתהא זביחה לשם שלמים אשכחן זביחה שאר עבודות מנלן. אמר קרא המקריב את דם השלמים שתהא קבלה לשם שלמים. אשכחן שחיטה וקבלה זריקה מנלן. אמר קרא הזורק את דם השלמים שתהא זריקה לשם שלמים. אשכחן כולהו הולכה מנלן.

אמר קרא והקריב את הכל המזבחה ואמר מר זו הולכת אברים לכבש ותניא והקריבו זו קבלת הדם ואפיק רחמנא בלשון הולכה למימרא דהולכה לא תפקה מכלל קבלה :

רש"י על הגמרא

בן הצקר והקריבו בני אהרן הכהנים זו קבלה דהא בחר שחיטה כתיב ולא אפשר לאוקומיה בהולכה ואף על גב דלשון הולכה הוא כדחזינו בהולכת אברים דכתיב זיה הקרבה ולשון הולכה היא:

ומנלן דבעינן זביחה לשמה – לכתיבה דאי ממואלא שפתיך לא מיפרשי ציה עבודות: ממאי דלענין שחיטה קרוי זבח [דלמא] היינו שמייהו – זבח שלמים ולא נאמר זבח משום שחיטה: והקריבו זו קבלת הדם – ושחט את

חק לישראל – פרשת בראשית יום ה'

זוהר – הקדמה בראשית דף יג' ע"ב

פקודא תשיעאָה לְמִיחַן לְמִסְפְּנֵי וּלְמִיחַב לֹון טְרַפָּא. דְּכְתִיב נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ. נַעֲשֶׂה אָדָם, מְשׁוֹתָפָא כָּלֵל דְּכַר וְנוֹקְבָא. בְּצַלְמֵנוּ, עֵתִירִי. כְּדְמוּתֵנוּ, מְסַפְּנֵי. דְּהָא מְסַטְרָא דְּדְכוּרָא עֵתִירִי, וּמְסַטְרָא דְּנוֹקְבָא מְסַפְּנֵי. כְּמָה דְּאֵנוּן בְּשׁוֹתָפָא חֲדָא. וְחָס דָּא עַל דָּא, וְיִהִיב דָּא לְדָא וְגַמִּיל לִיה טִיבוּ, חֲכִי אַצְטְרִיךְ בְּר נֶשׁ לְתַתָּא לְמַהוּי עֵתִירָא וּמְסַפְּנָא בְּחִבוּרָא חֲדָא, וּלְמִיחַב דָּא לְדָא וּלְגַמְלָאָה טוֹבָא דָּא לְדָא:

וְיִרְדּוּ בְּדִגַּת הַיָּם וְגו' רְזָא דְּנֶן חֲמִינֶן בְּסַפְרָא דְּשַׁלְמוֹה מְלָכָא, דְּכָל מָאן דְּחָס עַל מְסַפְּנֵי בְּרַעוּתָא דְּלָבָא, לָא מְשַׁתְּנֵי דְּיוֹקְנִיה לְעֵלָם מְדִיוֹקְנָא דְּאָדָם הֲרַאשׁוֹן. וְכִיּוֹן דְּדִיוֹקְנָא דְּאָדָם אֲתַרְשִׁים בִּיה, שְׁלִיט עַל כָּל בְּרִיין דְּעֵלְמָא בְּהַהוּא דְּיוֹקְנָא. הָדָא הוּא דְּכְתִיב, (בראשית ט) וּמוֹרָאכֶם וְחַתְכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְגו' כְּלָהוּ זַעֲיִן וְדַחְלִין מֵהַהוּא דְּיוֹקְנָא דְּאֲתַרְשִׁים בִּיה, בְּגִין דְּדָא הוּא פְּקוּדָא מְעֵלְיָא לְאַסְתְּלָקָא בְּר נֶשׁ בְּדִיוֹקְנִיה דְּאָדָם עַל כָּל שְׂאָר פְּקוּדִין:

מָנָא לָן מְנַבּוּכְדִנְצֶר (חִיבָא). אָף עַל גַּב דְּחָלָם הַהוּא חֲלָמָא, כָּל זְמַנָּא דְּהוּא מִיחַן לְמִסְפְּנֵי לָא שְׂרָא עֲלִיה חֲלָמִיה. בִּיּוֹן דְּאֵטִיל עֵינָא בִּישָׂא דְּלָא לְמִיחַן לְמִסְפְּנֵי, מַה כְּתִיב, (דניאל ד) עוֹד מְלַתָּא בְּפּוּם מְלָכָא וְגו', מִיַּד אֲשַׁתְּנֵי דְּיוֹקְנִיה וְאַטְרִיד מִן בְּנֵי נְשָׂא. וּבְגִין כֶּךָ נַעֲשֶׂה אָדָם. כְּתִיב הָכָא עֲשִׂיה, וְכְתִיב הָתָם (רות ב) שֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַיּוֹם בּוֹעִז:

הלכה – שלחן ערוך אורח חיים סימן ר"ו

(ג) כל אלו הברכות צריך שלא יפסיק בין ברכה לאכילה: הגה – יותר מכדי דבור (ב"י בשם שיבולי לקט); וצריך להשמיע לאזניו, ואם לא השמיע לאזניו, יצא ובלבד שיוציא בשפתיו; ונאמרים בכל לשון; ולא יברך ערום, עד שיכסה ערותו; במה דברים אמורים באיש, אבל אשה יושבת ופניה של מטה טוחות בקרקע, כי בזה מתכסה ערותה (וע"י לעיל סימן ע"ד סעיף ד'); ואפילו אם אינו ערום, אם לבו רואה את הערוה או שראשו מגולה, אסור לברך:

(ד) כל דבר שמברך עליו לאכלו או להריח בו, צריך לאוחזו בימינו כשהוא מברך:

(ה) אין מברכין לא על אוכל ולא על משקה, עד שיביאווהו לפניו; ברך ואחר כך הביאווהו לפניו, צריך לברך פעם אחרת; אבל מי שברך על פירות שלפניו והביאו לו יותר מאותו המין, או ממין אחר שברכתו הראשון, אינו צריך לברך: הגה – וטוב ליזהר לכתחלה להיות דעתו על כל מה שיביאו לו (בית יוסף טור י"ד סימן י"ט):

(ו) נטל בידו פרי לאוכלו וצריך עליו, ונפל מידו ונאבד או נמאס, צריך לחזור ולברך אע"פ שהיה מאותו מין לפניו יותר כשברך על הראשון: הגה – רק שלא היה עליו דעת לאוכלו (הגהות מיימוני פ"ד וכל בו ואבודרהם ותשובת מהר"ל סי' צ"ב). וצריך לומר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד על שהוציא ש"ש לבטלה; ואם אמר כשנפל:

חק לישראל – פרשת בראשית יום ה'

ברוך אתה ה', ולא אמר אלהינו, יסיים ויאמר: למדני חוקיך (תהילים קיט, יב), שיהא נראה כקורא פסוק ואין כאן מוציא ש"ש לבטלה. אבל העומד על אמת המים מברך ושונה, אע"פ שהמים ששונה לא היו לפניו כשבירך, מפני שלכך נתכוון תחילה: הגה – ועיין לעיל סי' ד"ט סעיף א' אם ברך בטעות מה דינו:

לע"נ

זאב ואיים בן שרה, גר גבריאל בן סוזן, דניאלה פורטונה בת רחל, צדיקה בת שרה ז"ל.